YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
13 päivänä heinäkuuta 1966 *

Yhdistetyissä asioissa 56/64 ja 58/64,

Établissements Consten SARL, kotipaikka Courbevoie (Seine), edustajanaan asianajaja J. Lassier, Cour d'appel de Paris, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto J. Welter, 6 rue Willy-Goergen,

kantajana asiassa 56/64,

ja

Grundig-Verkaufs-GmbH, saksalainen rajoitetun vastuun yhtiö, kotipaikka Fürth (Baijeri), edustajanaan toimitusjohtajansa Max Grundig, avustajana asianajajat H. Hellmann ja K. Pfeiffer, Köln, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto A. Neyens, 9 rue des Glacis,

kantajana asiassa 58/64,

joita tukevat

Italian tasavallan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainneuvos ja ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston apulaispäällikkö A. Maresca, avustajana valtionasiamiehen sijainen P. Peronaci, prosessiosoite Luxemburgissa Italian suurlähetystö, 5 rue Marie-Adélaïde,

väliintulijana molemmissa asioissa,

Saksan liittotasavallan hallitus, asiamiehinään Ministerialrat U. Everling ja

* Oikeudenkäyntikielet: saksa ja ranska.

Regierungsrat H. Peters, prosessiosoite Luxemburgissa Saksan liittotasavallan suurlähetystön kanslia, 3 boulevard Royal,

väliintulijana asiassa 58/64,

vastaan

Euroopan talousyhteisön komissio, asiamiehinään oikeudelliset neuvonantajansa G. Le Tallec (asiassa 56/64) ja J. Thiesing (asiassa 58/64), prosessiosoite Luxemburgissa Euroopan yhteisöjen toimielinten oikeudellisen yksikön sihteeristö, 2, place de Metz,

vastaajana,

jota tukevat

Willy Leissner, osakeyhtiö, kotipaikka Strasbourg, edustajanaan asianajaja C. Lapp, Strasbourg, prosessiosoite Luxemburgissa c/o notaari H. Glaesener, 20 rue Glesener, ja

UNEF, ranskalainen rajoitetun vastuun yhtiö, kotipaikka Pariisi, edustajanaan asianajaja R. Collin, Cour d'appel de Paris, ja asianajaja P. A. Franck, Cour d'appel de Bruxelles, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto E. Arendt, 6 rue Willy-Goergen,

väliintulijoina,

joissa kantajat vaativat yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä 23.9.1964 tehdyn komission päätöksen (IV/A-00004-03344 "Grundig-Consten"),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti Ch. L. Hammes, jaostojen puheenjohtajat L. Delvaux ja W. Strauß, tuomarit A. M. Donner, A. Trabucchi (esittelevä tuomari), R. Lecourt ja R. Monaco,

julkisasiamies: K. Roemer,
kirjaaja: A. Van Houtte,

on antanut seuraavan

tuomion

Väite kanteen kohteena olevan toimenpiteen oikeudellisesta luokittelusta

Kantaja Consten vetoaa olennaisen menettelymääräyksen rikkomiseen sillä perusteella, että *Virallisessa lehdessä* julkaistussa tekstissä luokitellaan kanteen kohteena oleva toimenpide direktiiviksi, vaikka tällaista toimenpidettä ei voida osoittaa yksityisille oikeussubjekteille.

Silloin kun toimenpide on osoitettu nimeltä mainituille yrityksille, ainoastaan toimenpiteen vastaanottajille tiedoksi annettu teksti on todistusvoimainen. Kyseisessä tekstissä on käytetty sanamuotoa "komissio on tehnyt tämän päätöksen".

Tämän johdosta väite on perusteeton.

Väitteet puolustautumisoikeuksien rikkomisesta

Kantaja Consten väittää, että komissio on rikkonut Constenin puolustautumisoikeuksia, koska se ei ole toimittanut Constenille koko asiakirja-aineistoa. Kantaja Grundig esittää saman väitteen, joka koskee erityisesti kahta Ranskan ja Saksan viranomaisilta saatua kirjelmää, jotka komissio on ottanut huomioon päätöstään varten.

Perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamista koskeva komissiossa vireillä oleva menettely on hallinnollinen menettely, joka edellyttää, että ne, joita asia koskee, voivat etukäteen esittää huomautuksensa väitteistä, joita komissio katsoo olevansa velvollinen esittämään niitä vastaan. Tätä varten niille, joita asia koskee, on annettava tiedoksi tosiseikat, joihin nämä väitteet perustuvat. Koko asiakirja-aineiston tiedoksi antaminen ei kuitenkaan ole tarpeen. Tässä tapauksessa vaikuttaa siltä, että 20.12.1963 laadittu komission esitys sisältää kaikki tosiseikat, jotka ovat tarpeen esitettyjen väitteiden vahvistamiseksi. Kantajille on asianmukaisesti annettu tieto tästä esityksestä, ja ne ovat voineet esittää kirjalliset ja suulliset huomautuksensa. Kanteen kohteena oleva päätös ei sisällä muita kuin kyseisen menettelyn kohteena olleita väitteitä.

Kantaja Consten esittää, että päätöksessä olisi rikottu puolustautumisoikeuksia myös sen vuoksi, että päätöksessä ei mainita Constenin komissiolle esittämiä pääasiallisia väitteitä, eikä etenkään sitä, että se on pyytänyt lisätutkimuksia.

Tällaisessa muussa kuin oikeudellisessa menettelyssä hallintoelimillä ei ole velvollisuutta perustella asianosaisten esittämien väitteiden hylkäämistä.

Näin ollen ei vaikuta siltä, että asianosaisten puolustautumisoikeuksia olisi rikottu komissiossa vireillä olevan menettelyn aikana. Kyseinen väite on siis perusteeton.

Väite päätöksen päätösosan sisältämästä rikkomista koskevasta toteamuksesta

Saksan hallitus esittää, että kysymyksessä on olennaisen menettelymääräyksen rikkominen sen vuoksi, että rikkomista koskevan toteamuksen olisi pitänyt olla ainoastaan päätöksen perusteluosassa eikä sen päätösosassa.

Kyseinen toteamus muodostaa perustan asianosaisten velvoitteelle lopettaa rikkominen. Kyseisen toteamuksen oikeusvaikutukset asianomaisten yritysten oikeudelliseen tilanteeseen eivät ole riippuvaisia toteamuksen sijainnista kyseisessä päätöksessä. Väite on siis puuttuvan oikeussuojaintressin vuoksi hylättävä.

Väitteet 85 artiklan 1 kohdan sovellettavuudesta yksinoikeussopimuksiin

Kantajat väittävät, että 85 artiklan 1 kohdan kieltoa sovelletaan ainoastaan horisontaalisiin yritysten välisiin järjestelyihin. Italian hallitus väittää lisäksi, että

yksinoikeussopimukset eivät ole kyseisessä määräyksessä tarkoitettuja "yritysten välisiä sopimuksia" sen vuoksi, että sopimuspuolet eivät ole yhdenvertaisessa asemassa. Italian hallituksen mukaan kilpailun vapaus voidaan näiden sopimusten suhteen turvata ainoastaan 86 artiklan nojalla.

Perustamissopimuksen 85 tai 86 artiklan sanamuodon perusteella ei ole mahdollista päätellä, että näistä kahdesta sovellettavaksi valittava määräys pitäisi määritellä sen mukaan, missä tuotanto- tai jakeluketjun vaiheessa yritys sijaitsee. Perustamissopimuksen 85 artiklassa, jossa viitataan yleisellä tavalla kaikkiin kilpailua yhteismarkkinoilla vääristäviin sopimuksiin, ei mitenkään erotella näitä sopimuksia sen mukaan, onko ne tehty samassa tuotanto- tai jakeluketjun vaiheessa kilpailevien taloudellisten toimijoiden kesken vai ketjun eri vaiheessa olevien ja keskenään kilpailemattomien taloudellisten toimijoiden kesken. Periaatteessa eroa ei voi tehdä, jos sitä ei ole tehty perustamissopimuksessa.

Lisäksi ei voida sulkea pois 85 artiklan mahdollista soveltamista yksinoikeussopimukseen sillä perusteella, että jälleenmyyntioikeuden luovuttaja ja yksinmyyjä eivät kilpailisi keskenään ja että ne eivät olisi yhdenvertaisessa asemassa. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mukaisesti kilpailua voivat vääristää sopimuspuolten välillä kilpailua rajoittavien sopimusten lisäksi myös sellaiset sopimukset, jotka estävät tai rajoittavat kilpailua, joka voisi olla olemassa yhden sopimuspuolen ja kolmansien osapuolten välillä. Näin ollen sillä ei ole merkitystä, ovatko sopimuspuolet yhdenvertaisessa asemassa siltä osin kuin kyse on niiden asemasta ja tehtävästä tuotanto- tai jakeluportaalla. Näin on oltava varsinkin silloin, jos osapuolet voisivat tällaisella sopimuksella, estämällä tai rajoittamalla tuotteisiin kohdistuvaa kilpailua kolmansien osapuolten taholta, pyrkiä luomaan tai varmistamaan edukseen perusteetonta etua kuluttajan tai käyttäjän vahingoksi, mikä on vastoin 85 artiklan yleisiä tavoitteita.

On siis mahdollista, että - ilman, että kysymyksessä olisi määräävän markkina-aseman väärinkäyttö - eri tuotanto- tai jakeluportaalla olevien taloudellisten toimijoiden välinen sopimus voi olla omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja että sopimuksen tarkoituksena tai vaikutuksena voi samanaikaisesti olla kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen, minkä vuoksi se kuuluu 85 artiklan 1 kohdan kiellon soveltamisalaan.

Lisäksi olisi turhaa vertailla keskenään 85 artiklan soveltamisalaan kuuluvaa, tuotteidensa jakelijan kanssa yksinoikeussopimuksen tehneen tuottajan tilannetta sekä 85 artiklan soveltamisalaan kuulumatonta, tuotteidensa jakelun jollakin keinolla, esimerkiksi kauppaedustajia käyttäen, yritykseensä integroineen tuottajan tilannetta. Nämä tilanteet ovat oikeudellisesti erilliset. Niitä on arvioitava eri lailla, koska

tehokkuus ei voi olla sama sellaisten myyntiorganisaatioiden välillä, joista toinen on integroitu ja toinen ei. Vaikka 85 artiklan sanamuodon mukaan kieltoa sovelletaan, kunhan muut edellytykset täyttyvät, useampien yritysten välillä tehtyyn sopimukseen, ja vaikka sitä ei sovelleta yksittäiseen, oman jakeluverkostonsa yrityksensä toimintoihin integroineeseen yritykseen, ei tuottaja- ja jakelijayrityksen välisellä sopimuksella aikaansaatua sopimusoikeudellista järjestelyä voida pitää lainmukaisena pelkästään taloudellisen mutta epätäydellisen ja kyseisen artiklan vastaisen samankaltaisuuden vuoksi. Ensimmäisen tapauksen osalta perustamissopimuksen 85 artiklan tarkoituksena on ollut kunnioittaa yrityksen sisäistä organisaatiota ja kyseenalaistaa se 86 artiklan nojalla ainoastaan silloin, jos kysymyksessä on määräävän markkina-aseman väärinkäyttö. Perustamissopimuksessa ei kuitenkaan voida asettaa samaa varausta silloin, kun kilpailun esteet johtuvat kahden eri yrityksen välisestä sopimuksesta, joka siis yleisesti ottaen on kiellettävä.

Edelleen, sellainen tuottajan ja yksinmyyjän välinen sopimus, jolla pyrittäisiin palauttamaan kansalliset jaottelut jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, saattaisi olla vastoin yhteisön olennaisimpia tavoitteita. Perustamissopimuksen johdanto-osassa ja sopimustekstissä pyritään poistamaan valtioiden väliset esteet, ja perustamissopimuksen lukuisat määräykset osoittavat ankaruuden suhteessa tällaisten esteiden palauttamiseen, eikä siinä siis mahdollisteta, että yritykset voisivat muodostaa uudelleen tällaisia esteitä. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta vastaa tällaista tavoitetta, vaikka kysymyksessä olisi eri tuotanto- tai jakeluportailla olevien yritysten välillä tehty sopimus.

Edellä tarkoitetut väitteet ovat siis perusteettomia.

Väite, jonka perusteena on neuvoston asetus N:o 19/65/ETY

Kantaja Grundig kysyy, olisiko 85 artiklan 1 kohdan sisältämää kieltoa sovellettu kyseiseen sopimukseen ennen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyjen sopimusten ryhmiin annetun neuvoston asetuksen N:o 19/65/ETY antamista.

Kantaja on vedonnut tähän asiaan ensimmäistä kertaa vasta vastauksessaan. Se että kyseinen asetus on annettu kanteen nostamisen jälkeen, ei oikeuta tällaista viivettä. Tällä väitteellä tarkoitetaan itse asiassa sitä, että ennen kyseisen asetuksen antamista komission ei olisi pitänyt soveltaa 85 artiklan 1 kohtaa sen vuoksi, että sillä ei vielä ollut toimivaltaa tehdä poikkeuksia sopimusryhmittäin. Tämä tilanne oli olemassa jo ennen asetuksen N:o 19/65/ETY antamista, minkä vuoksi se ei muodosta työjärjestyksen 42 artiklassa tarkoitettua uutta tosiseikkaa, joka voisi oikeuttaa uuden väitteen myöhäisen esittämisen.

Kysymystä ei siis voida ottaa tutkittavaksi.

Väitteet, jotka koskevat käsitettä "sopimukset, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan"

Kantajat ja Saksan hallitus väittävät, että komissio, joka tulkitsee virheellisesti käsitettä "sopimus, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan", ei ole osoittanut, että kyseinen kauppa olisi ollut laajempaa ilman kritisoitua sopimusta.

Vastaaja vastaa, että tämä 85 artiklan 1 kohdan edellytys täyttyy, jos jäsenvaltioiden välinen kauppa sopimuksen vuoksi kehittyy muilla edellytyksin kuin niillä, joilla se olisi kehittynyt ilman sopimuksesta aiheutuvaa rajoitusta, ja jos sopimus jollain lailla vaikuttaa markkinoiden olosuhteisiin. Näin on vastaajan mielestä tässä tapauksessa varsinkin, kun otetaan huomioon kyseisestä sopimuksesta yhteismarkkinoilla aiheutuvat esteet Grundigin tuotteiden Ranskasta tulevalle tai Ranskaan suuntautuvalle tuonnille ja viennille.

Edellä tarkoitetulla edellytyksellä pyritään yritysten välisten järjestelyjen osalta määrittelemään yhteisön oikeuden soveltamisala suhteessa jäsenvaltioiden oikeuteen. Siltä osin kuin sopimus voi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kyseisen sopimuksen aiheuttama kilpailun heikentyminen kuuluu 85 artiklassa tarkoitettujen yhteisön oikeuden kieltojen soveltamisalaan, päinvastaisessa tapauksessa näin ei ole.

Tältä osin on tärkeä tietää erityisesti, voiko sopimus välittömästi tai välillisesti, tosiasiallisesti tai mahdollisesti vaikuttaa jäsenvaltioiden välisen kaupan vapauteen tavalla, joka voisi estää valtioiden välisiä yhtenäismarkkinoita koskevien tavoitteiden toteutumisen. Vaikka sopimus lisäisi jopa huomattavasti valtioiden välistä kauppaa, tämä ei riitä sulkemaan pois sitä, että sopimus voisi "vaikuttaa" kyseiseen kauppaan edellä täsmennetyllä tavalla. Tässä tapauksessa Grundigin ja Constenin välinen sopimus, joka estää muita yrityksiä kuin Constenia tuomasta Ranskaan Grundigin tuotteita ja joka kieltää Constenia jälleenviemästä näitä tuotteita muihin yhteismarkkinoiden maihin, vaikuttaa kiistatta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Nämä kaupan vapauden rajoitukset sekä rajoitukset, jotka voivat aiheutua kolmansille osapuolille siitä, että Consten on rekisteröinyt Ranskassa tavaramerkin GINT, jonka Grundig painaa kaikkiin tuotteisiinsa, riittävät täyttämään kyseessä olevan edellytyksen.

Tämän johdosta edellä esitetyt väitteet on hylättävä.

Väitteet, jotka koskevat perusteita, joilla toimenpide määritellään kilpailunrajoitukseksi

Kantajat ja Saksan hallitus väittävät, että koska komissio on rajoittanut tutkimuksensa ainoastaan Grundigin tuotteisiin, päätös perustuu virheelliseen käsitykseen kilpailusta ja 85 artiklan 1 kohdan kieltosäännöistä. Kyseistä käsitettä sovelletaan erityisesti eri merkkisten samankaltaisten tuotteiden väliseen kilpailuun. Ennen 85 artiklan 1 kohdan soveltamiskelpoiseksi julistamista komission olisi kohtuusperiaatteeseen (*rule of reason*) tukeutuen pitänyt tarkastella riidanalaisen sopimuksen vaikutuksia eri tavaramerkkien väliseen kilpailuun. Kantajan mukaan vertikaalisten yksinmyyntisopimusten oletetaan olevan kilpailua vahingoittamattomia, eikä mikään tekijä tässä tapauksessa muuttaisi tätä olettamusta. Päinvastoin, kyseinen sopimus on kantajien mielestä lisännyt eri merkkisten samankaltaisten tuotteiden välistä kilpailua.

Kilpailun vapauden periaate koskee kilpailun eri tasoja ja aspekteja. Vaikka tuottajien välinen kilpailu on tavallisesti helpommin havaittavissa kuin saman tavaramerkin jakelijoiden välinen kilpailu, ei jakelijoiden välistä kilpailua rajoittamaan pyrkivän sopimuksen ole tämän perusteella katsottava olevan sisältymättä 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan ainoastaan sen vuoksi, että se saattaisi vahvistaa tuottajien välistä kilpailua.

Edelleen, sopimuksen konkreettisia seurauksia ei tarvitse ottaa huomioon 85 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa, jos ilmenee, että sopimuksen tarkoituksena on rajoittaa, estää tai vääristää kilpailua. Tämän johdosta se, että kanteen kohteena olevassa päätöksessä ei ole mitenkään analysoitu sopimuksen vaikutuksia eri merkkisten samankaltaisten tuotteiden väliseen kilpailuun, ei itsessään ole puute päätöksessä.

On siis vielä tutkittava, onko perusteltua, että kanteen kohteena olevassa päätöksessä on sovellettu 85 artiklan 1 kohdan kieltoa riidanalaiseen sopimukseen ainoastaan Grundigin tuotteiden jakelussa luodun kilpailunrajoituksen vuoksi. Kanteen kohteena olevassa päätöksessä todettu rikkominen aiheutuu ehdottomasta alueellisesta suojaamisesta, joka on kyseisellä sopimuksella perustettu Constenin hyväksi ranskalaisen oikeuden perusteella. Kantajat ovat siis halunneet poistaa kaikki kilpailun mahdollisuudet Grundigin tuotteiden tukkukaupassa sopimuksessa tarkoitetulla alueella kahden pääasiallisen menetelmän avulla. Ensinnäkin, Grundig on sitoutunut olemaan toimittamatta edes välillisesti kolmansille osapuolille sopimuksessa tarkoitetulle alueelle tarkoitettuja tuotteita. Tämän sitoumuksen rajoittava vaikutus ilmenee selkeästi, kun sitä tarkastellaan suhteessa vientikieltoon, joka koskee Constenin lisäksi kaikkia muitakin Grundigin yksinmyyjiä sekä saksalaisia tukkukauppiaita.

Toiseksi sillä, että Consten on Ranskassa rekisteröinyt tavaramerkin GINT, jonka Grundig painaa kaikkiin tuotteisiinsa, pyritään vahvistamaan riidanalaisen sopimuksen pyrkimystä suojautua Grundigin tuotteiden rinnakkaiselta Ranskaan suuntautuvalta tuonnilta lisäämällä kyseiseen suojaan vielä teollisoikeudesta johtuva suoja. Tämän johdosta yksikään kolmas osapuoli ei ilman huomattavia riskejä voisi maahantuoda muista yhteisön jäsenvaltioista Grundigin tuotteita myydäkseen ne jälleen Ranskassa.

Vastaajalla on ollut oikeus ottaa huomioon Grundigin täten vahvistama järjestelmän kokonaisuus. Sopimusoikeudellisen tilanteen määrittelemiseksi onkin tarpeen sijoittaa kyseinen sopimus siihen taloudelliseen ja oikeudelliseen asiayhteyteen, jonka perusteella sopimuspuolet ovat sopimuksen tehneet, ilman että voitaisiin katsoa, että tässä sekaannuttaisiin komissiossa vireillä olevan menettelyn alaan kuulumattomiin toimenpiteisiin tai oikeudellisiin tilanteisiin.

Edellä todettu tilanne johtaa Ranskan markkinoiden eristämiseen ja mahdollistaa sen, että kyseisten tuotteiden hinnoittelussa noudatetaan tehokkaalta kilpailulta suojattuja hintoja. Edelleen, mitä enemmän tuottajat onnistuvat yksilöimään tavaramerkkejään käyttäjien silmissä, sitä enemmän tuottajien välisen kilpailun tehokkuus pienenee. Kun otetaan huomioon jakelukustannusten huomattava osuus kokonaisostohinnasta, vaikuttaa tärkeältä, että myös kauppiaiden välistä kilpailua edistettäisiin. Saman tavaramerkin tuotteiden jakelijoiden välinen kilpailu edistää kauppiaiden pyrkimyksiä. Sopimus, jolla pyritään siis eristämään Grundigin tuotteiden Ranskan markkinat ja keinotekoisesti ylläpitämään laajalle levinneellä tavaramerkillä suojattujen tuotteiden erillisiä kansallisia markkinoita yhteisön sisällä, on siis omiaan vääristämään kilpailua yhteismarkkinoilla. On siis oikeutettua, että kanteen kohteena olevassa päätöksessä on katsottu, että sopimus rikkoo 85 artiklan 1 kohtaa, sillä myöhempi tarkastelu - olivatpa tarkastelun kohteena sitten taloudelliset tiedot (Ranskan ja Saksan hintojen ero, kyseessä olevan laitetyypin edustavuus, Constenille aiheutuneiden kustannusten taso) tai niiden kriteerien oikeellisuus, joita komissio on käyttänyt verratessaan Ranskan ja Saksan markkinoiden tilannetta, tai sopimuksen mahdolliset suotuisat vaikutukset muilta osin - ei edellä tarkoitettujen rajoitusten vuoksi voi missään tapauksessa johtaa erilaiseen 85 artiklan 1 kohdan mukaiseen ratkaisuun.

Kiellon ulottuvuutta koskevat väitteet

Kantaja Grundig ja Saksan hallitus väittävät, että komissio ei ole kanteen kohteena olevan päätöksen päätösosassa sulkenut pois kiellon piiristä niitä sopimuslausekkei-

ta, jotka eivät millään lailla rajoita kilpailua, ja että komissio on siten jättänyt määrittelemättä rikkomisen.

Kanteen kohteena olevan päätöksen perusteluista sekä päätöksen 3 artiklasta ilmenee, että päätösosan 1 artiklassa todettu rikkominen ei aiheudu Grundigin sitoumuksesta suorittaa suoria toimituksia Ranskassa ainoastaan Constenille. Kyseinen rikkominen aiheutuu lausekkeista, joissa tämän yksinoikeuden myöntämisen lisäksi pyritään valtionsisäiseen oikeuteen perustuen estämään Grundigin tuotteiden rinnakkaistuonti Ranskaan perustamalla ehdoton alueellinen suoja yksinmyyjän hyväksi.

Perustamissopimuksen 85 artiklan 2 kohdassa määrättyä mitättömyyttä sovelletaan ainoastaan kiellon soveltamisalaan kuuluviin sopimuksen osiin tai koko sopimukseen, jos vaikuttaa siltä, että näitä osia ei voi erotella sopimuksesta. Komission tehtävänä olisi siis rajoittua kanteen kohteena olevan päätöksen päätösosassa toteamaan ainoastaan kiellon alaan kuuluvien osien rikkominen tai täsmentämään päätöksen perusteluissa syyt, joiden vuoksi se katsoisi, että näitä osia ei voida erotella sopimuksesta.

Päätöksen 1 artiklasta ilmenee kuitenkin, että rikkomisen on todettu koskevan sopimusta kokonaisuutena, vaikka komissio ei ole oikeudellisesti riittävällä tavalla perustellut, minkä vuoksi koko sopimus oli mitätön. Ei ollut vahvistettu, että kaikissa sopimuksen lausekkeissa olisi rikottu 85 artiklan 1 kohdan määräyksiä. Päinvastoin kysymyksessä on 85 artiklan 1 kohdan vastainen tilanne, joka ei johdu kaikkien sopimuslausekkeiden yhteisestä vaikutuksesta ja sopimuksen kokonaisvaikutuksesta, vaan tietyistä 1.4.1957 tehdyn sopimuksen ehdotonta alueellista suojaa koskevista lausekkeista ja tavaramerkkiä GINT koskevasta lisäsopimuksesta.

Kanteen kohteena olevan päätöksen 1 artikla on kumottava siltä osin kuin siinä ilman aiheellisia perusteita ulotetaan 85 artiklan 2 kohdan mukainen mitättömyys kaikkiin sopimuksen lausekkeisiin.

Väitteet, jotka koskevat tavaramerkistä GINT tehtyyn sopimukseen liittyvän rikkomisen toteamista

Kantajat väittävät, että komissio on rikkonut ETY:n perustamissopimuksen 36, 222 ja 234 artiklaa ja lisäksi ylittänyt toimivaltansa julistaessaan, että tavaramerkin GINT rekisteröimistä Ranskassa koskevan sopimuksen tarkoituksena on varmistaa ehdoton alueellinen suoja Constenin hyväksi, ja sulkiessaan näin ollen pois kanteen kohteena olevan päätöksen päätösosan 3 artiklassa Constenin mahdollisuuden vedota kansallisesta tavaramerkkilainsäädännöstä aiheutuviin oikeuksiin vastustaakseen rinnakkaistuontia.

Kantajat esittävät erityisesti, että kilpailuun kohdistuva moitittu vaikutus ei johdu sopimuksesta, vaan Ranskan lainsäädännön mukaisesta tavaramerkin rekisteröinnistä, joka antaa alkuperäisen oikeuden tavaramerkin haltijalle, mistä kansallisen lainsäädännön mukaisesti aiheutuu ehdoton alueellinen suoja.

Constenilla on sopimuksen nojalla yksinoikeus käyttää Ranskassa tavaramerkkiä GINT, jota voidaan käyttää samalla tavalla muissa maissa, ja tämän järjestelyn tarkoituksena on mahdollistaa rinnakkaistuonnin valvonta ja estäminen. Tämän vuoksi sopimus, jolla Grundig, joka on kyseisen tavaramerkin haltija kansainvälisen rekisteröinnin nojalla, on valtuuttanut Constenin rekisteröimään tavaramerkin Ranskassa nimelleen, pyrkii rajoittamaan kilpailua.

Vaikka Consten on tavaramerkin GINT rekisteröinnin ansiosta Ranskan lainsäädännön mukaisesti kyseistä tavaramerkkiä koskevien oikeuksien alkuperäinen haltija, se on kuitenkin suorittanut rekisteröinnin Grundigin kanssa tehdyn sopimuksen nojalla. Tämän johdosta sopimus voi kuulua 85 artiklan 1 kohdan kiellon soveltamisalaan. Kyseinen kielto olisi tehoton, jos Consten voisi käyttää tavaramerkkiä tarkoituksessa, joka olisi sama kuin lainvastaiseksi tunnustetun sopimuksen tarkoitus.

Perustamissopimuksen 36, 222 ja 234 artikla, joihin kantajat vetoavat, eivät estä yhteisön oikeuden vaikutusta kansallisessa oikeudessa säädettyjen teollisoikeuksien käyttämiseen.

Perustamissopimuksen 36 artikla, joka rajoittaa perustamissopimuksen I osaston 2 luvun sisältämien kaupan vapauttamista koskevien normien ulottuvuutta, ei voi rajoittaa 85 artiklan soveltamisalaa. Perustamissopimuksen 222 artiklassa rajoitutaan täsmentämään, että "perustamissopimuksella ei puututa jäsenvaltioiden omistusoikeusjärjestelmiin". Kanteen kohteena olevan päätöksen päätösosan 3 artiklan

sisältämä kehotus olla käyttämättä tavaramerkkiä koskevia kansallisia oikeuksia rinnakkaistuonnin estämiseksi ei vaikuta näiden oikeuksien antamiseen, mutta rajoittaa niiden käyttöä siinä määrin kuin se on tarpeen 85 artiklan 1 kohdasta aiheutuvan kiellon toteuttamiseksi. Komission toimivalta antaa tällainen neuvoston asetuksen N:o 17 3 artiklassa säädetty kehotus on yhteen sopiva välittömästi tehokkaista ja suoraan yksilöitä velvoittavista säännöistä muodostuvan yhteisön kilpailujärjestelmän luonteen kanssa.

Koska kyseinen järjestelmä on edellä kuvatun kaltainen ja sen tehtävä on tietynlainen, kansallisesta tavaramerkkilainsäädännöstä johtuvia oikeuksia ei saa sen perusteella käyttää väärin yritysten välisiä järjestelyjä koskevan yhteisön lainsäädännön tehokkuuden vahingoittamiseksi.

Perustamissopimuksen 234 artiklaa, jonka tarkoituksena on turvata kolmansien valtioiden oikeudet, ei voida soveltaa tähän tapaukseen.

Tämän johdosta edellä tarkoitetut väitteet ovat perusteettomia.

Väitteet, joiden mukaan niitä, joita asia koskee, ei ole kuultu

Kantajat ja Saksan hallitus esittävät, että kanteen kohteena olevan päätöksen päätösosan 3 artiklassa tarkoitettaisiin tosiasiallisesti yhteismarkkinoilla tapahtuvaa Grundigin tuotteiden jakelua kokonaisuudessaan. Näin ollen komissio olisi ylittänyt toimivaltansa ja ollut ottamatta huomioon, että kaikilla, joita asia koskee, on oikeus tulla kuulluksi.

Edellä tarkoitetun päätöksen 3 artiklasta aiheutuva kielto, jonka mukaan Grundig ei saa estää jakelijoitaan ja yksinmyyjiään viemästä Ranskaan, on seurausta Constenin hyväksi käyttöön otetusta ehdottoman alueellisen suojan kiellosta. Kyseinen kielto kuuluu siis menettelyyn, jossa on päädytty soveltamaan 85 artiklan 1 kohtaa Grundigin ja Constenin väliseen sopimukseen. Edelleen, kanteen kohteena oleva päätös ei välittömästi vaikuta sellaisten sopimusten oikeudelliseen pätevyyteen, jotka Grundig tekee muiden tukkukauppiaiden ja yksinmyyjien kuin Constenin kanssa. Päätöksessä ainoastaan rajoitetaan Grundigin toimintamahdollisuuksia suhteessa sen tuotteiden Ranskaan suuntautuvaan rinnakkaistuontiin.

On toivottavaa, että komissio kaikin mahdollisin keinoin laajentaisi tutkimuksiaan koskemaan tahoja, joita sen päätökset voivat koskea. Kuitenkaan pelkästään intressi estää se, että sopimus, jonka sopimuspuolena nämä tahot eivät ole, julistettaisiin

lainvastaiseksi, jotta nämä säilyttäisivät sopimuksesta aiheutuneesta tilanteesta *de facto* saamansa edut, ei voi olla riittävä peruste sille, että Grundigin muilla yksinmyyjillä olisi oikeus tulla komission aloitteesta kutsutuksi osallistumaan Constenin ja Grundigin välisiä suhteita koskevaan menettelyyn.

Väite on siis perusteeton.

Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevat väitteet

Soveltamisen edellytykset

Kantajat, joita Saksan hallitus tukee useilta kohdin, esittävät muun muassa, että poikkeuksen soveltamisen edellytykset, joiden olemassaolo kiellettiin kanteen kohteena olevassa päätöksessä, täyttyivät tässä tapauksessa. Vastaaja lähtee siitä, että asianomaisten yritysten tehtävänä oli todistaa, että poikkeukseen vaadittavat edellytykset täyttyisivät.

Yrityksillä on oikeus siihen, että komissio aiheellisella tavalla tutkii 85 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevat pyynnöt. Tätä varten komissio ei voi vain vaatia yrityksiltä, että niiden on todistettava poikkeukseen vaadittavien edellytysten täyttyminen, vaan sen on hyvän hallintotavan mukaisesti turvauduttava omiin menetelmiinsä aiheellisten tosiseikkojen ja olosuhteiden selvittämiseksi.

Komission toimivallan käyttöön liittyy välttämättä monimutkaisten taloudellisten kysymysten arviointia. Näihin arviointeihin kohdistuvassa tuomioistuimessa suoritettavassa valvonnassa on kunnioitettava tätä seikkaa ja rajoituttava tutkimaan tosiseikkojen merkityksellisyyttä ja komission niistä tekemää oikeudellista arviointia. Tällaisen valvonnan on ensisijaisesti kohdistuttava päätösten perusteluihin, joissa on kyseisten arvioiden osalta täsmennettävä tosiseikat ja huomiot, joihin päätökset perustuvat.

Kanteen kohteena olevassa päätöksessä mainitaan, että poikkeuksen hylkäämisen pääasiallinen syy on se, että 85 artiklan 3 kohdan a alakohdan edellytys ei täyty.

Saksan hallitus väittää, että kyseisen päätöksen avulla ei saada tietää, voisivatko seikat, joiden suotuisat vaikutukset komissio on tunnustanut, etenkin ennakkoarviot ja takuu- ja huoltopalvelut, säilyä ennallaan ehdottoman alueellisen suojan puuttuessa. Kanteen kohteena olevassa päätöksessä myönnetään ainoastaan olettamuksen muodossa, että kyseinen yksinoikeussopimus myötävaikuttanee tuotannon ja jakelun tehostamiseen.

Seuraavaksi kanteen kohteena olevassa päätöksessä tarkastellaan, "eikö yksinoikeussopimuksella tuotteiden jakeluun saatavaa tehostamista voida enää saavuttaa, jos rinnakkaistuonti hyväksytään". Ennakkoarvioita sekä markkinoiden valvontaa ja takuu- ja huoltopalveluja koskevien väitteiden tarkastelun jälkeen päätöksessä todetaan, että "mitään muuta syytä ehdottoman alueellisen suojan tarpeellisuuden puolesta ei ole ehdotettu eikä havaittu".

Poikkeuksen saamiseksi vaadittavaa kyseisten tuotteiden tuotannon tai jakelun tehostamisen tosiasiallisuutta on arvioitava suhteessa 85 artiklan tarkoitukseen. Ensinnäkään tämä tehostaminen ei ole rinnastettavissa hyötyihin, joita sopimuskumppanit saavat sopimuksesta tuotanto- tai jakelutoiminnassaan. Nämä hyödyt ovat tavallisesti kiistattomia ja osoittavat, että sopimus on kaikilta osiltaan välttämätön tässä tarkoituksessa ymmärretylle tehostamiselle. Tällainen subjektiivinen menetelmä, jossa käsitteen "tehostaminen" sisältö riippuu kyseisten sopimussuhteiden ominaispiirteistä, ei vastaa 85 artiklan tarkoituksia. Lisäksi se, että perustamissopimuksessa määrätään, että kilpailun rajoitusten on oltava "välttämättömiä" kyseiselle tehostamiselle, osoittaa selkeästi, miten huomattavaa tehostumisen on oltava. Tehostamisesta on etenkin aiheuduttava huomattavaa objektiivista hyötyä, joka voi korvata poikkeuksesta kilpailulle aiheutuvat haitat.

Saksan hallituksen väitteessä, joka perustuu ajatukseen siitä, että kaikki sopimuspuolten tarkoittamat tehostamista suosivat tekijät olisi säilytettävä ennallaan, oletetaan, että kysymykseen siitä, ovatko kaikki nämä tekijät suotuisuutensa lisäksi myös välttämättömiä kyseisten tuotteiden tuotannon tai jakelun tehostamiselle, on jo annettu myöntävä vastaus. Tämän johdosta väitteessä ei pyritä ainoastaan lieventämään välttämätöntä luonnetta, vaan myös lisäksi sekoittamaan sopimuspuolten erityiset intressit ja perustamissopimuksessa tarkoitetut objektiiviset tehostamiset.

Arvioidessaan käsiteltäväkseen saatettujen erilaisten tekijöiden suhteellista tärkeyttä komission oli sitä vastoin arvioitava niiden tehokkuutta suhteessa tuotteiden tuotannon ja jakelun objektiivisesti havaittavaan tehostamiseen ja arvioitava, riittikö näistä tekijöistä johtuva hyöty siihen, että vastaavia kilpailuun kohdistuvia rajoituksia oli pidettävä välttämättöminä. Väite, jonka mukaan kaikki sopimuspuolten väliset järjestelyt on välttämättä säilytettävä ennallaan, mikäli ne saattavat myötävaikuttaa edellä tarkoitettuun tehostamiseen, ei ole yhteen sovitettavissa edellä esitetyn kanssa. Näin ollen liittovaltion hallituksen väite, joka perustuu virheellisiin lähtökohtiin, ei voi tehdä mitättömäksi komission arviointia.

Kantajat väittävät, että rinnakkaistuonnin hyväksymisen johdosta yksinmyyjä ei enää pystyisi tekemään ennakkotilauksia.

Tietty epävarmuusaste on ominaista kaikille tulevia myyntimahdollisuuksia koskeville ennusteille. Tällaisen ennusteen onkin pohjauduttava monenlaisiin muuttuviin ja sattumanvaraisiin tekijöihin. Rinnakkaistuonnin hyväksyminen voi varmasti kasvattaa sellaisen yksinmyyjän epävarmuutta, joka tekee kiinteän tilauksen määristä, joita se arvioi voivansa myydä. Tällainen epävarmuus on kuitenkin ominaista kaikelle kaupalliselle toiminnalle, eikä se siis tältä osin voisi oikeuttaa erityistä suojaamista.

Kantajat väittävät, että komissio ei ole konkreettisiin tekijöihin pohjautuen tutkinut, onko takuu- ja huoltopalvelut mahdollista varmistaa ilman ehdotonta alueellista suojaa. Kantajat painottavat erityisesti sitä, että Grundig-tavaramerkin maineen kannalta on tärkeää, että kaikki markkinoille lasketut Grundigin laitteet kuuluvat asianmukaisella tavalla näiden palvelujen alaan. Jos rinnakkaistuonti vapautettaisiin, Constenin olisi kieltäydyttävä tarjoamasta näitä palveluja niiden laitteiden osalta, joita ovat maahantuoneet sen kilpailijat, jotka eivät itse voi tyydyttävällä tavalla tarjota näitä palveluja. Kieltäytyminen olisi myös vastoin käyttäjien intressejä.

Ilmaisen takuupalvelun osalta päätöksessä todetaan, että ostaja voi tavallisesti vedota oikeuteensa saada tällainen takuu ainoastaan omaa hankkijaansa kohtaan ja oman hankkijansa kanssa sopimin ehdoin. Kantajat eivät kiistä tätä toteamusta vakavasti otettavalla tavalla. Pelko vahingosta, joka saattaisi riittämättömien palvelujen vuoksi aiheutua Grundigin tuotteiden maineelle, ei tässä tilanteessa vaikuta aiheelliselta. UNEF-yhtiö, Constenin pääasiallinen kilpailija, joka on aloittanut Grundigin tuotteiden myynnin Ranskassa Constenin jälkeen ja jonka on täytynyt ottaa huomioon huomattavia riskejä, antaa kuitenkin ilmaisen takuun ja maksulliset huoltopalvelut ehdoin, jotka eivät kokonaisuutena näytä pilanneen Grundig-tavaramerkin mainetta. Mikään ei myöskään estä kantajia aiheellisella mainonnalla tiedottamasta käyttäjille palveluista ja muista etuuksista, joita Grundigin tuotteiden virallinen jakeluverkosto pystyy tarjoamaan. Ei siis edellytetä, että Constenin toteuttamasta mainonnasta olisi oltava samassa määrin hyötyä rinnakkaistuojille.

Kantajien esittämät väitteet ovat siis perusteettomia.

Kantajat väittävät, että komissio ei ole tutkinut, oliko ehdoton alueellinen suoja edelleen välttämätön, jotta Consten voisi kuolettaa Grundigin tuotteiden saattamisesta Ranskan markkinoille aiheutuneet huomattavat kustannukset.

Vastaaja vastaa, että ennen kanteen kohteena olevan päätöksen tekemistä se ei missään vaiheessa ollut saanut tietoa markkinoille saattamisesta aiheutuneista kustannuksista, joita ei olisi ollut kuoletettu. Tätä vastaajan väitettä ei ole kiistetty.

Komission ei voida katsoa olevan velvollinen tekemään asiassa tutkimuksia omasta aloitteestaan. Lisäksi kantajien väitteestä ilmenee pääasiallisesti, että yksinmyyjä ei olisi hyväksynyt sovittuja ehtoja ilman ehdotonta alueellista suojaa. Tämä seikka ei kuitenkaan ole missään yhteydessä 85 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun jakelun tehostamiseen.

Väitettä ei siis voida hyväksyä.

Kantaja Grundig väittää lisäksi, että yksinmyyjä ei olisi ilman ehdotonta alueellista suojaa valmis ottamaan kannettavakseen markkinoiden seurannasta aiheutuvia kustannuksia sen vuoksi, että rinnakkaistuojat voisivat tällöin hyötyä sen pyrkimysten tuloksista.

Vastaaja vastaa, että kyseinen markkinoiden seuranta, jonka tarkoituksena on mahdollistaa etenkin, että Ranskaan suuntautuvaan vientiin tarkoitettuihin tuotteisiin voitaisiin tehdä ranskalaisten käyttäjien toivomia teknisiä parannuksia, hyödyttäisi ainoastaan Constenia.

Consten olisikin kanteen kohteena olevassa päätöksessä kiistämättömässä yksinmyyjän ominaisuudessaan ainoa, joka saisi ominaisuuksiltaan juuri Ranskan markkinoille mukautettuja laitteita.

Tämän johdosta väite on perusteeton.

Väitteet, jotka on esitetty sitä päätöksen osaa vastaan, joka koskee 85 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen edellytysten olemassaoloa tässä tapauksessa, eivät erillisinä eivätkä kokonaisuutena tarkasteltuina vaikuta perustelluilta. Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdassa määrätyn poikkeuksen myöntämiseksi tarvittavien edellytysten päällekkäisen luonteen vuoksi on tarpeetonta tutkia muita poikkeuksen edellytyksiä koskevia väitteitä.

Ehdollisen poikkeuksen myöntämättä jättäminen

Kantaja Grundig, joka katsoo, että poikkeuksen hylkääminen perustuu Constenin eduksi olevan ehdottoman alueellisen suojan olemassaoloon, väittää, että neuvoston asetuksen N:o 17 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti komission olisi vähintäänkin pitänyt sallia yksinmyyntisopimus sillä ehdolla, että rinnakkaistuonti ei estyisi. Koska tällaista ehdollista poikkeusta ei ole myönnetty, päätöksen päätösosassa ylitetään Grundigin mukaan päätöksen perustelut sekä sen tavoite, joka oli kieltää ehdoton alueellinen suoja.

Kanteen kohteena olevan päätöksen osittaisen kumoamisen vuoksi väitettä ei enää ole aiheellista tarkastella.

Oikeudenkäyntikulut

Työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä, että kukin asianosainen vastaa kokonaisuudessaan tai osittain omista kuluistaan, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi. Näin on tässä tapauksessa. Kantajat, vastaaja ja väliintulijoina olevat Italian tasavallan hallitus, Saksan liittotasavallan hallitus sekä Leissner- ja UNEF-yhtiöt on siis määrättävä vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla,

ottaen huomioon oikeudenkäyntiasiakirjat,

kuultuaan esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen,

ottaen huomioon Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 3, 36, 85, 86, 222 ja 234 artiklan,

ottaen huomioon neuvoston asetukset N:o 17 ja N:o 19/65/ETY,

ottaen huomioon Euroopan talousyhteisön tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan,

ottaen huomioon Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on hylännyt muut laajemmat tai vastakkaiset vaatimukset ja antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä 23.9.1964 tehty ja *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 20.10.1964 (s. 2545/64) julkaistu Euroopan talousyhteisön komission päätös (IV/A-00004-03344 "Grundig-Consten") kumotaan siltä osin kuin sen 1 artiklassa julistetaan, että 1.4.1957 tehty sopimus rikkoo kokonaisuudessaan, kyseiseen rikkomiseen liittymättömät sopimuksen osat mukaan lukien, 85 artiklan määräyksiä.**

2) **Muilta osin kanteet 56/64 ja 58/64 hylätään perusteettomina.**

3) **Kantajat, vastaaja ja väliintulijat velvoitetaan kukin vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Hammes Delvaux Strauß

Donner Trabucchi Lecourt Monaco

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä heinäkuuta 1966.

A. Van Houtte
kirjaaja

Ch. L. Hammes
presidentti